

»Dajte mu ga,« jim je rekel oče. »Ali siromaček je; njegov oče je bolan, mati nima kaj jesti, in edini bratec nima kaj obleči. Kaj pravite, kako bi jim pomagali?«

Otroci so se nehali voziti, spogledali so se in šli v drugo sobo.

Vrnili so se, in vsak je nekaj pokazal ljubemu očetu.

Oče je prikimal, da »le«. In nametali so Francku prihranjenih krajcarjev v čepico.

Najstarejši sin mu je podaril tudi ponošeno suknjo, in najstarejša deklica je stekla k materi in jo prosila za kos kolača, ki ga je imela dobiti pri večerji.

Drugi so nato tudi hoteli darovati svoj delež kolača. Zatrjevali so, da si hočejo pritrirati, samo da bi ti ubogi ljudje ne trpeli lakote.

Tudi mati je odstopila svoj kos, in po njenem zgledu še oče, rekoč, da pošljajo Peterčku namesto zdravil takole darilce.

Francek ni vedel, kaj se ž njim godi; hvaležno je gospodu doktorju in gospé poljubljal roke.

Brez konca in kraja se jim je zahvaljeval Francek. Želel jim je božjega blagoslova; roke so se mu tresle, ko je zaklade zbiral in odhajal.

Denar je spravil v žep. Kolač je zavil v podarjeno suknjo, ki jo je stisnil pod pazduho. Čaj za prsi in konja je pa držal v roki.

Ves srečen in vesel je hitel domov.

(Dalje.)

Na žabe!

Jože Plot.

ospod Fortunat lovijo žabe! Ojé!« je šlo tisti dan vsevprek po vasi.

Gospod Fortunat je bil prišel letos s svojo družino v naše kraje; bil je goriški begunec, ki si je prišel poiskati pri svojih sorodnikih mirnejšega in varnejšega zavetja. Sredi naše vasi, spodaj za hišo, kjer so se nastanili Fortunatovi, je rupa, velika, umazana mlaka, kjer napajajo vaščani neizbirčno živino in spirajo prašičjo klajo. Prsteno kalna voda je pokrita z zeleno rastlinsko skorjo, in ta mlakuža je bila že od nekdanj žabam očitno prav prijetno in udobno bivališče. Kadar je na večer šel kdo tam mimo po kolovoznem potu, se je zmerom zagnala cela armada leporejenih urhov v lužo s svojih postojank na obrežnih kamnih, tako da je začofotalo po vsej rupi, in se je hipoma pretrgala vsa tista lepo tkana zelenkasta odeja na površju. »Žabarji!« je zato velikokrat počastil kak srboritež prebivalce iz naše vasi. Ob toplih, lepih večerih so se gospodje urhi hoteli izkazati hvaležne za uslugo, da jim je bilo pripuščeno bivati sredi vasi, pa so koncertirali, muzicirali ter ubirali svoje basovske inštrumente s tako vnemo, da je kar brnelo po vasi. Rega-rega-

reg! reg-rega-reg! je šlo brez konca skozi noč. Stari Bednjarjev očka, ki so bili jako tenkoslušni in so slabo spali, so se natihem jezili in rentočili marsikatero noč nad glasno muziko in neusmiljenimi pevci, ki jim ne dajo miru. Kovali so načrte, kako bi ugonobili to »kačjo zalego«, a čez dan si niso utegnili vzeti časa za izvršitev svojih naklepov, in v neprestani obilici dela so pozabili na vse svoje težave in napolprečute noči. A ljubi Bog se je usmilil ubogega moža.

Par dni po svojem prihodu že je prišel gospod Fortunat na imenitno misel. Ko se je nekoliko razgledal po novih krajih, je iztaknil tudi žabe, in se je vidno zelo razveselil.

»Pečenko bomo še jedli,« je oznanil navdušeno svoji družini, »pomislite, meso, izvrstno meso v teh slabih, dragih časih!«

In spravil se je takoj na delo. Iz stelje, ki jo je hlapec klestil pred šupo, je izvlekel dolgo, močno prekljo, jo ogladil, privezal na tanjšem koncu kratko vrvico in nasadil na motvoz ribji trnek. Tako je postal gospod Fortunat žabolovec in obenem glavna zanimivost našega kraja. Po cele ure je stopical ob rupi po blatni zemlji in čakal žab. Z napetostjo veščaka in užitkom najzagrizenejšega ter najstrastnejšega ribiča je opravljal svoj posel. Nepremično je držal palico nad vodo, se sklanjal z glavo in gledal ter motril vsak gibljaj vrvice. In — švrk! — je hipoma potegnil trnek iz vode. Žaba je bila hlastnila po nastavljeni muhi in običala ranjena na trnkovi bodici.

Gospod Fortunat je našel par dni zapored vsakokrat po celo skledo urhov. To je bila južina, masten obed! Gospod Fortunat se kar ni mogel načuditi, da puščajo Kranjci v nemar tako dragocene živalce, in da je on prvi izkoristil to nad vse ugodno priložnost cenene in dobre prehrane. A vaščani so spet s svoje plati debelo gledali, se čudoma čudili, šepetali in se smejali.

»Uf, žabe jedo, to ostudno nesnago,« so govorili med seboj.

»Saj ni to tako grda žival,« je končno oporekla splošni sodbi Marijanica, dekla pri Bednjarjevih, kjer so stanovali goriški ljudje. Takole je razlagala in utemeljevala svojo trditev: »Saj tudi konjskega mesa ljudje ne jedo, čeprav je konj lepši kot na primer prešič. Jedo ga pa samo zato ne, ker je konjevo meso od nekdaj zaničevano. Pa kaj bi ljudje zabavljali, če pa ne poskusijo! Seveda ne vedo.«

»A žaba ni konj,« se je veselo zasmejala stara Uračka.

»Seveda ni konj. Kaj bi tisto! Zakaj bi bila pa ravno žaba grda? Zato, ker je ne poznate. Jaz jo pa poznam in sem jo videla od blizu...«

»Uf, uf! Pfuj!« se je začelo gabiti zgovorni Urački.

»Oh, kako ste smešni! Meni se pa zdaj nič ne studijo žabe,« je nadaljevala zagovornica urhov. »Videla sem, kako so jih pripravili gospa Helena za jed. S škarjami so jim odstrigli najprej glavo, potem prste na nožicah, potem so jim pa slekli zeleni kožušček in...«

»O joj!« je zavpilo vsevprek in se začudilo. Stara Uračka je še predstavila v znak ogorčenja: »Pfuj!« In je debelo pljunila predse.

Božični prazniki.

Tudi dekla Marijanica se je smejala, potem pa nadaljevala:

»Zares ste smešni. Saj ni tako grdo. Seveda, no, ko so še v suknjicah, bi jih tudi jaz ne prijela...«

»Jaz nikoli ne, nâk, kaj tacega pa ne!« je trdila s hudo Uračka.

»A potlej so čisto lepe,« je dalje pripovedovala dekla. »Kračice, meso na skckih je tako lepo belo kot pri piščancih. In ravnotako dobro je kot kuretina. Da povem, jaz sama sem ga že pokusila, ko so mi ga dali gospa. Zares, ni dosti drugačno.«

Poslušalci so gledali deklo in se čudili. A da so žabe pridobile pri njih zdaj precej na svojem ugledu, je pričalo to, ker se je kmalu zatem oglasila tudi teta Blažička. In ta teta je tudi rekla besedo v prid žabam! Povedala je, da so tudi njena stara mati jedli kračice takih žabic, ki skakljajo po drevesih.

»Seveda, tiste so pa že lepše,« je menila Uračka. »A jaz ne bom jedla žab, nâk, ne teh, ne takih. Tako vam povem, rajši nič!«

»Stavim, da bi jih!« jo je zagotavljala dekla. »Seveda, vi bi ne smeli vedeti, da jeste žabe. Takole ob vašem godu na primer bi se moralo to storiti. Takrat bi vam zaklali piščanca. Ocvrli bi vam lepo žabje skoke, no, in par kurjih kosti bi se moralo dati vmes — in stavim, da bi vam šlo najbolje v slast. Morda bi jih celo na vse kripnje hvalili, da ni boljše pečenke na svetu, kot so ocvrti piščanci! Ha, ha, v resnici bi jedli žabe.«

»O jojmene!« je ogorčeno vzkliknila Uračka. »Žaba je žaba! Misliš, da ne bi takoj spoznala?« V svoji razdraženosti se je obrnila vstran. »Žabe so žabe, in amen je!«

Tako so se prerekale vašcanke in ocenjevale žabjo pečenko. Govorile so o urhah na njivah, pri delu in pri malicah, in marsikje se je celo ugibalo, kdo bi prvi spravil grizljaj žabje kračice v svoja usta. Eden je bolj pljuval kot drugi ob teh živih predstavah. Tako je postal predmet o žabah, Goričanih in o žabolovcih sploh eno najbolj perečih dnevnih vprašanj in ena najkratkočasnejših zabav.

Zgodilo se je, da so celo moški, vračajoč se z dela, velikokrat zašli v to občezanimivo besedičenje. A resnejši so navadno presodili:

»Gospod Fortunat ima prav; meso je zdaj drago, silno drago. Samo škoda, da se nismo nič z njim pogodili glede lovske najemnine. Dobro bi bilo, da bi bil vzel v zakup naše rupe. Ali bi ne bilo to koristno?«

Tako so možje po svoje razmislili to zadevo in se šalili zraven.

A največ opravka, preglavic in zabav je dal žabolov vaškim otrokom. Kdor izmed njih se je le mogel izmuzniti izpred skrbnih materinih in strogih očetovih oči, se je skrivaj pritihotapil v leskovje ob rupi, ali pa je napeto opazoval žabolov oddaleč izza hiše ali skednja. Čisto umevno, zakaj vso dečad je neznansko zanimalo, kako izvaja gospod Fortunat svojo umetnost. In treba je bilo le pogledati, oziroma nekoliko poslušniti, kadar se je oglasilo iz bližnjih hiš: »Ančka, kje imaš otroka?« Ali: »Janez, kam si dal koš?« Ali, če so zareniačili pred podom oče: »Viš ga no spaka!

Kje pa spet tičiš, Tonče? Kam sem ti pa rekel?! Tonče, Tonče!« Ob takih prilikah, pravim, je bilo treba biti le zraven, in si lahko videl, oziroma slišal, kako je švistnil izza leskovega grma ob rupi Tonče in pritajeno stekel za Bednjarjevo hišo, da ga ne bi zalotili oče, odkod prihaja. In Ančka se je zdrznila za kakim vogalom hiše ter boječe in prihuljeno stopila pred vežo po otroka, kjer ga je bila pustila. In Janezek je spet kakor strela planil iz svojega skrivališča pred pod in si skrbno oprtal koš na rame; s povešeno glavo je racál na odkazano mesto, oprezno pretuhtaval, koliko je zamudil, in se oziral izpod koša na vse strani, če ga je kdo videl. Res, te šmentane žabe! Mnogokrat si potem slišal, kako je zapela očetova brezovka okrog Tončkovih hlač, kako je zajokala Ančka v veži in obupano zaprosila: »Mama, nič več! Av, boli, av! Nič več žabe... Av, av! Mama, saj bom ubogala!«. In mali Janezek se je glasno pricmeril na trato, grdo pogledal proti rupi in trdno sklenil, da se ne zmeni več za žabje neumnosti...

Zgodilo se je, da se je uresničila velika želja nadušljivega očeta Bednjarja: Utihnili so najglasnejši ponočni muzikanti, ki so kratili očetu že itak malenkosten počitek — izginili so urhi v luži sredi naše vasi. Gospod Fortunat je bil namreč v svojem velikem apetitu izvlekel že vse žabice po trnkah iz vode v svojo veliko skledo s pokrovcem. In gospa Helena, gotovo tudi vneta ljubiteljica zalitih žabjih kračic, je z največjo skrbjo obstrigavala nožice in slačila gospodom urhom baržunasto-zelene galafrake. Tako je teden dni priromal na obedno mizo goričanskih gostov vsakokrat poln krožnik najokusnejših slaščic, jako spretno praženih žabjih kračic. Potem je pa naenkrat zmanjkalo te pojedine — ves rod kračarjev v naši rupi je bil zatrt. Za to uslugo je dobil gospod Fortunat od očeta Bednjarja liter najboljše medicine v dar.

Zdaj se je začel lov tudi po drugih rupah. A izkazalo se je kmalu, da je bila naša rupa najboljša. Gospod Fortunat se je večkrat precej nevoljen vračal domov: lovil je celo popoldne in ujel samo par srednje debelih, včasih naravnost slabotnih urhov. Ker se torej ta šport ni več posebno obnesel, ga je začel gospod Fortunat sčasoma opuščati. A večkrat so se mu še cedile sline po »debelem tednu«.

Nastala je pa medtem druga vrsta žabjelovcev. Ukaželjni otroci so se kmalu tudi sami izučili v tem poslu, in zdaj jih ni ugnala nobena šiba. Posebno kadar so gnali ovce na pašo, so uhajali k raznim mlakam in rupam. Trnke so si bili sami nabavili iz bucik, in menda ni bilo fantička v vasi, ki bi ne bil imel skritega v žepu tega predmeta. Žabe so otroci nosili gospodu Fortunatu. Pa saj se je tudi izplačalo! Gospod Fortunat je plačal za vsakega urha dva krajcarja, za mastno rejene celo groš! Francelj, ki je služil pri Bednjarjevih za hlapca, jih je nalovil neko nedeljo popoldne za celo krono! To je bilo življenje!

Kovičev Tonče, ki je zmerom želel, da bi bil enkrat bogat, se je polakomnil lahko prisluzenih denarcev, in je zaupno povedal svojemu prijatelju Blažičevemu Janezku:

»Veš kaj, Janezek, na Stonik pojdiva! Tam so žabe!«

»Uh, saj res!« je od veselja poskočil mali Janezek. »Tam jih dobiva!«

Stonik je četrť ure oddaljen od naše vasi. Velika, blatna rupa leži pod gričem sredi njiv in travnikov. Tisti dan sta se mlada žabolovca domenila, da ženeta takoj popoldne ovce na pašnike v Stoniku. Pripravila sta se kar najskrbneje za lov. Preskrbela sta se z najpripravnejšima palicama in z najostrejšimi trnki, ter nalovila celo škatlo muh za vado. Vse to sta že dopoldne poskrila v grmovje ob poti, ki drži v Stonik. Bala sta se namreč vsekakor, da vzbudita doma sum, kaj sta natihem skovala. Če zvedo domači, potem bi se znala ponesrečiti tako težko pričakovana izvršitev njunih namer. Zato opreznost!

Prišla je četrta popoldanska ura. Ovce so začele beketati v stajah — bližal se je čas paše. Janezek je obtrgaval za svinjakom korenje, se venomer muzal in pogledaval, kdaj se prikaže sosedov Tonček. Ko je zaslišal izza bližnjega hleva njegov močni glas: »Hí, hí, koštrunci!«, se je takoj odzval, skočil s pručice in skoro zavrisnil:

»I, i, Tonček!«

Tako je bil domenjen odhod.

»Ovce vpijejo,« sta priganjala doma, »lačne so že, lačne. V Stoniku se dobro najedo.«

In domači so se kar čudili, kako kmalu sta danes odgnala pastirja na pašo; tako pridna še nista bila nikdar! Koncem vasi sta prišla z backi vkup.

»Danes naloviva žab!« je menil Tonče. »To jih bodo plačali gospod Fortunat!«

Izpod svoje suknje je privlekel žakeljček in ga pokazal Janezu.

»Sem noter pospraviva svoj plen. Mağari cel žakelj...«

Fanta sta veselo tekla za ovčami in spotoma računala, koliko urhov utegneta naloviti.

»Vsak vsaj za krono; najmanj vsak eno krono dobiva!« je sanjaril Tonče.

In Janezek je ponavljal in čebetal:

»Krono, uj, celo krono!«

Spotoma sta še vzela iz skrivališča v grmovju svoje žabolovske priprave. Ovce sta zagnala v breg nad stoniško rupo. Tam je bil dober pašnik, in ovčad je tam rada ostajala mirna. Samo to je bilo sitno, ker je bila v bližini Lončarjeva detelja. In pastirja sta predobro poznala očeta Lončarja, hudega moža z dolgimi, še hujšimi brki! A končno sta se lepo sporazumela, da z vzajemno skrbnostjo podpirata drug drugega pri žabolovu.

»Vsak bo nekaj časa pasel, nekaj časa lovil,« sta sklenila.

Prvi je odšel k rupi Tonče. Prekljo je otvezel s trnkovim motvozom in takoj poizkusil svojo srečo. Janezek je ostal pri backih in je poželjivo gledal na lužo. Z vso napetostjo je motril in čakal, kdaj privleče njegov kompanjon prvo žabo na dan.

»Si že kaj ujel, Tonče?« je venomer izpraševal in nestrpno iztezal vrat z dolgočasnega brega.

»Čakaj no, malo počakaj!« je odgovarjal Tonče in mencial z bosimi nogami po blatu ob rupi. »Ne gre tako brž. Ko enkrat ugledajo žabe natak-njenc muhe, potem bo že . . .«

In potrpežljivo je stopical po brozgi in stegal svojo palico preko vode. A ni bilo žabe, ki bi popadla nastavljeno muho.

»Jim ne dopade muha?« se je hudoval Tonče. »Trnek imam gotovo dober.«

»Poglej mojega!« je zaklical z brega Janezek. Urno je stekel k tovarišu, da mu pokaže svojega. Razkaže mu, kako spretno je ukrivljena njegova bucika. »Boljši je moj trnek kot tvoj.«

»Hm, čisto dober je moj!« je potrdil Tonče. Skrbipolno je dodal: »Ali kaj delajo neki žabe, da jih ni vun! Jaz vem, da so tukaj.«

»Seveda so,« je zagotavljal Janezek. »In še veliko jih je. Kolikokrat sem jih videl!«

V prevažnem pomenku sta hipoma pozabila oba na backe, na Lončarjevega očeta in na njegov hudi obraz s še hujšimi brki. Janezek je uredil svojo žabolovsko pripravo in začel tudi loviti. Nastavljala sta semintja — povsod brezuspešno. Nič in nič! Po daljšem času naporenega stopicanja je spet Tonček pretrgal pozorni molk.

»Ni jih, pa jih ni!« je dejal. »Tako ne bo šlo.« Svetla misel mu je zableščala v iznajdljivih možganih.

(Konec prihodnjic.)

Zabavni dogodki iz minulosti.

Po raznih virih nabral Gnjevoš.

1. Po domače.

Ludovik XV., francoski kralj, je že kot deček zelo pazil na razne dvorne ceremonije in običaje. Ko je prišel nekoč na dvor ruski car Peter Veliki, ga je enajstletni Ludovik sprejel, oblečen v uniformo. Na glavi je imel po običaju tedanjih dni lasuljo, na prsih pa je nosil vsepolno častnih redov.

Carju Petru se je zdelo vse skupaj smešno. In mesto, da bi se poklonil, je vzel dečka na roke in šel z njim v dvorno palačo.

2. Zamena.

Svojčas so imeli po dvorih povsod človeka, ki je bival tam samo za to, da je ljudi kratkočasil in zabaval s svojimi dovtipi in šalami. Rekli so mu dvorski norec. Neapeljski kralj Alfonz je imel norca, ki je vse budalosti, ki so se pripetile na dvoru, napisal na posebno tablico.